TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Công nghệ truy xuất nguồn gốc: “Lá chắn số” bảo vệ sản phẩm chính hãng

14:20 19/07/2026

Trong bối cảnh hàng giả, hàng nhái và gian lận thương mại ngày càng tinh vi, truy xuất nguồn gốc đang trở thành công cụ quan trọng giúp doanh nghiệp bảo vệ thương hiệu, người tiêu dùng nhận diện sản phẩm chính hãng và cơ quan quản lý nâng cao hiệu quả giám sát thị trường.

Khi hàng giả ngày càng tinh vi, cuộc chiến chống gian lận phải thay đổi

Không còn giới hạn ở các chợ đầu mối hay cửa khẩu biên giới, hàng giả đang len lỏi vào mọi kênh phân phối, từ cửa hàng truyền thống đến các sàn thương mại điện tử, mạng xã hội và các phiên livestream. Công nghệ số mang đến nhiều cơ hội cho hoạt động kinh doanh nhưng đồng thời cũng bị các đối tượng lợi dụng để che giấu nguồn gốc hàng hóa, tạo ra những phương thức gian lận ngày càng khó phát hiện.

Báo cáo của Ban Chỉ đạo 389 cho thấy, trong 6 tháng đầu năm 2026, lực lượng chức năng đã phát hiện và xử lý gần 68.000 vụ vi phạm, tăng hơn 36% so với cùng kỳ năm trước. Số thu nộp ngân sách đạt gần 9.650 tỷ đồng, tăng gần 50%, trong khi hơn 1.600 vụ án đã được khởi tố. Những con số này cho thấy quy mô và mức độ phức tạp của hoạt động buôn lậu, gian lận thương mại và hàng giả vẫn đang gia tăng.

Hệ thống truy xuất nguồn gốc nông sản chính thức vận hành từ ngày 1/7/2026 được kỳ vọng tạo nền tảng dữ liệu thống nhất, hỗ trợ cơ quan quản lý, doanh nghiệp và người tiêu dùng trong cuộc chiến chống hàng giả, gian lận thương mại. Ảnh AI

Thực tế, thủ đoạn của các đối tượng ngày càng tinh vi. Tại các tuyến biên giới, hàng hóa được chia nhỏ, tập kết tại các kho giáp biên rồi vận chuyển sâu vào nội địa theo nhiều chặng nhằm cắt đứt quá trình theo dõi của lực lượng chức năng. Trên tuyến đường biển, các đối tượng lợi dụng hoạt động tạm nhập tái xuất, hàng quá cảnh và chính sách phân luồng hải quan để khai sai tên hàng, khai thấp trị giá, làm giả xuất xứ hoặc trộn hàng giả vào các container hàng hóa hợp pháp.

Đường hàng không cũng ghi nhận nhiều phương thức mới như gia cố hai đáy vali, cất giấu hàng trong thiết bị điện tử, chia nhỏ hàng hóa thành nhiều kiện hoặc nung chảy vàng rồi đúc thành linh kiện cơ khí nhằm tránh bị phát hiện.

Đáng chú ý, theo đánh giá của Ban Chỉ đạo 389, thương mại điện tử đang trở thành mặt trận phức tạp nhất. Các đối tượng chuyển hẳn sang bán hàng qua mạng xã hội, nền tảng livestream và sàn thương mại điện tử. Việc sử dụng AI để tạo nội dung quảng cáo giả, tài khoản ngân hàng không chính chủ, ví điện tử và hệ thống giao hàng trung gian khiến việc truy vết dòng tiền cũng như xác định chủ thể vi phạm khó khăn hơn nhiều so với trước.

Trong bối cảnh đó, việc chỉ tăng cường kiểm tra hay xử lý sau khi vi phạm xảy ra là chưa đủ. Nhiều chuyên gia cho rằng cuộc chiến chống hàng giả cần chuyển sang phương thức quản lý chủ động hơn, lấy dữ liệu và công nghệ làm nền tảng để nhận diện, theo dõi và kiểm soát hàng hóa ngay từ khi được sản

xuất.

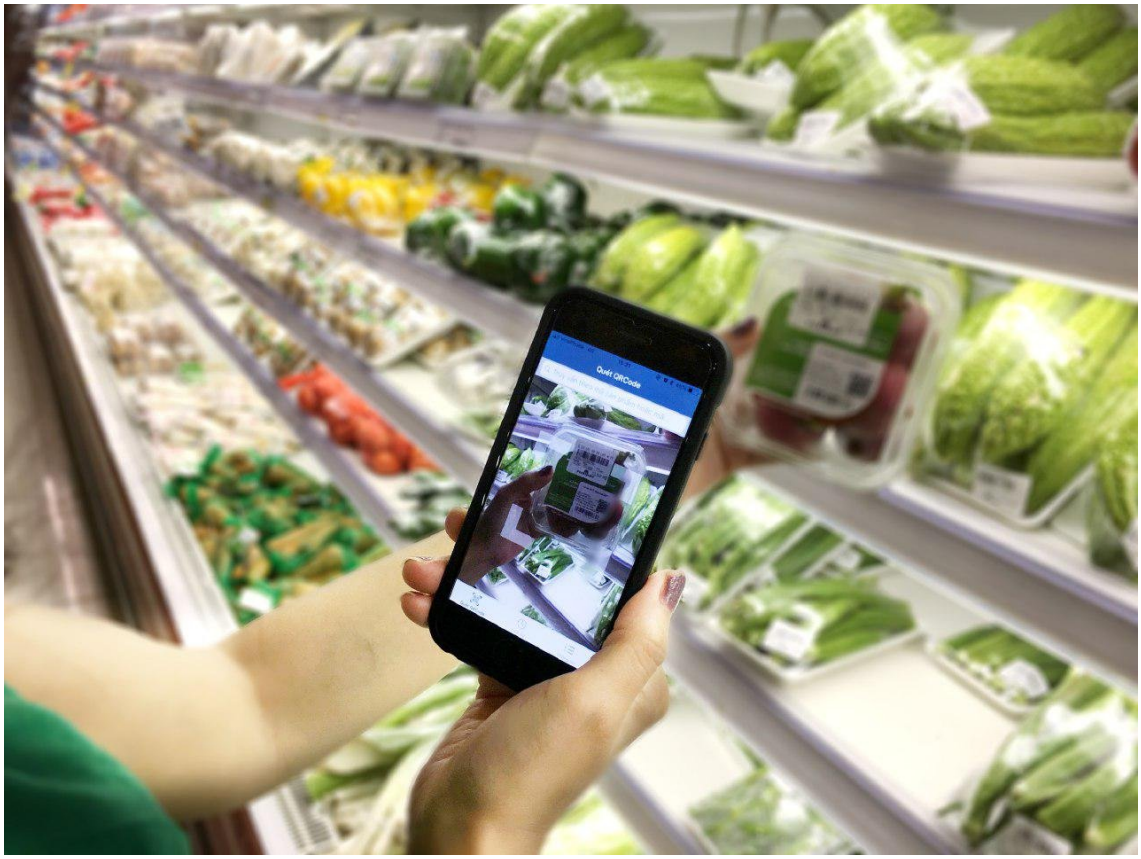
Quan điểm này cũng được ông Trần Hữu Linh, Cục trưởng Cục Quản lý và Phát triển thị trường trong nước (Bộ Công Thương), nhấn mạnh khi cho rằng truy xuất nguồn gốc (traceability) là khả năng theo dõi một sản phẩm xuyên suốt từ nguồn nguyên liệu, quá trình sản xuất, vận chuyển đến phân phối. Theo ông, đây không phải công nghệ mới, bởi trước đây doanh nghiệp đã sử dụng mã vạch để phục vụ quản lý nội bộ. Tuy nhiên, trong bối cảnh hội nhập và hàng giả diễn biến phức tạp, truy xuất nguồn gốc đã trở thành yêu cầu tất yếu.

"Từ ngày 1/7, quy trình này là bắt buộc đối với hàng hóa rủi ro cao tại Việt Nam. Đến năm 2027, Liên minh châu Âu sẽ yêu cầu các sản phẩm dệt may, giày dép xuất khẩu phải có 'hộ chiếu sản phẩm' với đầy đủ dữ liệu truy xuất. Điều đó cho thấy truy xuất nguồn gốc không chỉ là trách nhiệm pháp lý mà còn là trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp đối với người tiêu dùng", ông Linh cho biết.

Như vậy, truy xuất nguồn gốc đang chuyển từ vai trò hỗ trợ quản lý sang trở thành một công cụ quan trọng trong phòng ngừa và ngăn chặn hàng giả ngay từ đầu chuỗi cung ứng.

Xây dựng "danh tính số" cho hàng hóa Việt

Một bước đi đáng chú ý trong quá trình số hóa công tác quản lý là việc Bộ Nông nghiệp và Môi trường chính thức đưa Hệ thống truy xuất nguồn gốc nông sản vào vận hành từ ngày 1/7/2026, sau sáu tháng thí điểm với sản phẩm sầu riêng.

Việc quét mã QR giúp người tiêu dùng dễ dàng tra cứu thông tin về nguồn gốc, quá trình sản xuất và lưu thông của sản phẩm, góp phần hạn chế nguy cơ mua phải hàng giả, hàng không rõ xuất xứ.

Khác với các giải pháp truy xuất riêng lẻ trước đây, hệ thống được xây dựng như một nền tảng dữ liệu dùng chung, cho phép kết nối và chia sẻ thông tin giữa các bộ, ngành, địa phương, doanh nghiệp, hợp tác xã và các đơn vị cung cấp giải pháp công nghệ. Người tiêu dùng có thể tra cứu thông tin sản phẩm, trong khi cơ quan quản lý và doanh nghiệp khai thác dữ liệu phục vụ công tác quản trị, giám sát và kiểm soát chất lượng.

Điểm nổi bật của hệ thống là ứng dụng các công nghệ hiện đại như ký số điện tử, chuỗi khối (blockchain), định danh sản phẩm theo chuẩn GS1 quốc tế và mã QR GS1 Digital Link. Thay vì chỉ hiển thị một vài thông tin cơ bản, mỗi sản phẩm được gắn với một "hồ sơ số" ghi nhận toàn bộ hành trình từ vùng nguyên liệu, cơ sở sản xuất, đóng gói, vận chuyển đến tiêu thụ. Việc chuẩn hóa dữ liệu cũng giúp các hệ thống khác nhau có thể kết nối, chia sẻ thông tin mà không phụ thuộc vào một nhà cung cấp công nghệ.

Không chỉ giúp người tiêu dùng kiểm tra nguồn gốc hàng hóa, nền tảng này còn hỗ trợ doanh nghiệp chuẩn hóa dữ liệu, xây dựng uy tín thương hiệu và đáp ứng các yêu cầu ngày càng khắt khe từ thị trường xuất khẩu. Đối với cơ quan quản lý, việc có dữ liệu xuyên suốt toàn bộ chuỗi cung ứng sẽ giúp rút ngắn thời gian truy xuất khi xảy ra sự cố về chất lượng hoặc an toàn thực phẩm, đồng thời

nâng cao hiệu quả giám sát thị trường.

Việc xây dựng hệ sinh thái dữ liệu truy xuất nguồn gốc cũng phù hợp với định hướng của Nghị quyết số 57-NQ/TW về đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia, trong đó xác định dữ liệu là nguồn lực mới cho tăng trưởng.

Trong bối cảnh các tiêu chuẩn quốc tế ngày càng coi trọng tính minh bạch của chuỗi cung ứng, đặc biệt với việc Liên minh châu Âu sẽ áp dụng Digital Product Passport từ năm 2027 đối với nhiều nhóm hàng, truy xuất nguồn gốc không còn đơn thuần là giải pháp chống hàng giả mà đang trở thành "tấm hộ chiếu số" của hàng hóa Việt Nam.

Cuộc chiến chống hàng giả vì thế cũng đang thay đổi. Nếu trước đây trọng tâm là kiểm tra và xử lý vi phạm, thì nay dữ liệu, công nghệ và khả năng kết nối toàn chuỗi cung ứng đang trở thành nền tảng để phòng ngừa từ gốc. Khi mỗi sản phẩm đều có một "danh tính số" minh bạch và có thể kiểm chứng, doanh nghiệp sẽ có thêm công cụ bảo vệ thương hiệu, người tiêu dùng yên tâm hơn khi lựa chọn sản phẩm, còn cơ quan quản lý có điều kiện giám sát thị trường hiệu quả hơn. Đây không chỉ là xu hướng của chuyển đổi số mà còn là chìa khóa để nâng cao năng lực cạnh tranh của hàng hóa Việt Nam trong nền kinh tế toàn cầu.

Nam Sơn